

F S A

340.1 HFS 2005

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ ARKİVİ

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ ARKİVİ

"Hukuk Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - II" Sempozyum (7-11 Eylül 2004, İstanbul) Bildiriler / 2

Etik ve Siyaset İlişkisi Üzerine: Levinas ve Derrida
Sabri Büyükdüvenci

Hegel'de Hukuk Felsefesinden Tarih Felsefesine Geçiş
Güçlü Atesoğlu

Anayasa mı Kültürü Belirler Kültür mü Anayasayı: Hegel'in Yanıtı
Handi Bravo

Hegel'de Meşruiyet
İşıl Bayar

Thrasümahos'un Sorunu: Hukukun Temel Çatışkısı
Ulug Nutku

Hukuk Felsefesinde Anarşist Bir Figür: E.B. Pasukanis
Murat Cem Demir- Yusuf Ziya Özcan

Evren ve İnsan Anlayışlarının Hukuka Yansımaları
Olarak İki Pozitivizm: Austin ve Hart
Ahmet Ulvi Türkbağ

Alexy'nin Hukuksal Pozitivizm Eleştirisi,
Hukukla Ahlak Arasındaki İlişki
Allan Heper

Felsefede Hukuk Dilinin ve Sivil Toplum
Kavramının İnanılmaz Serüvenleri
Hasan Ünal Nalbantoğlu

Hukuksal ve Teolojik Metinleri Anlama Sorunu:
Felsefi Hermenötik Bağlamında Bir Analiz
Muharrem Kılıç

Hermeneutik ve Hukuk
Jale Karakaş

Hukuk ve Özgürlük
Vehbi Hacıkadıroğlu

Öldürme Hakkı ve Egemenlik
Siman Özbek

Rousseau'nun Toplum Felsefesinde Doğal İnsan ve Uygar İnsanın Moral
Değerleri
Mustafa Kocak

Bir Uygarlık Scrüveni ve Anayasal Meşruiyet Tez Denemesi
Osman Can

Felsefe Açısından Toplum ve Kamu İlişkileri
Betül Çoluksöken

Düşün Özgürlüğü
Sami Selçuk

Batı'da ve Türkiye'de Kamusal Alan
Vahap Coşkun

Hazırlayan: Hayrettin Ökgesiz

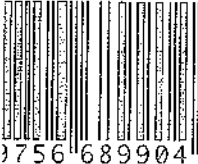
340.1
HFS
2005
c.12

İSTANBUL
BAROSU

12

975-6689-90-0

9756689904

LAW/2018

ANKARA Ü. HUKUK FAKÜLTESİ
KÜTÜPHANESİ

ANKARA Ü. HUKUK FAKÜLTESİ
KÜTÜPHANESİ

H F S A

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ ARKİVİ

12. KİTAP

"Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - II"

Sempozyum

İstanbul Barosu - HFSA

(7-11 Eylül 2004, İstanbul)

Bildiriler / 1

Hazırlayan

Hayrettin Ökçesiz

340.1 HFS 2005

İstanbul Barosu Yayınları
İstanbul - 2005

AÜHÜK KÜTÜPHANESİ

No: 120126

SUNUŞ

HFSA'nın bu dört kitabında (HFSA/11-14) İstanbul Barosu ile Birlikte İstanbul'da 7-11 Eylül 2004 tarihlerinde gerçekleştirdiğimiz "*Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar – I'*" sempozyumunun bildiri metinlerini sunuyoruz.

Hukukun gerçekliğine ve idesine disiplinlerarası bakışın ne denli ilgi çekici ve coşku verici olduğunu bu sempozyum vesilesi ile bir kez daha görüyoruz.

HFSA İstanbul Barosu ile birlikte giriştiği bu etkinliği gelecekte de sürdürmek istemektedir. Her iki yılda bir ve Adli Yıl Açılış Etkinliği olarak İstanbul Barosu'nun böyle bir sempozyumu gelenekselleştirmesi "*Hukuk*" için ayrıca bir değer ve derinlik taşıyacaktır.

Adalet Bakanlığı'nın beş gün süren bu sempozyuma ev sahipliği yapmış olması hukuka felsefi ve sosyolojik bakışın siyaset alanında kazanmaya başladığı öneme işaret etmektedir. Bir Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanının sempozyum açış konuşmasını kabul ederek hukuk felsefesini ve hukuk sosyolojisini bu derinlikte telaffuz etmesi Ülkemizde bu bilgi alanının hak ettiği saygınlığı kazanmaya başladığının bir göstergesidir. Bu ayrıca onun aynı zamanda toplumun haklı beklentilerine muhatap olacağını da bir önhabercisidir.

Bu noktaya gelmekte İstanbul Barosu'nun Başkanlarının ve Yönetim Kurulu üyelerinin, Yayın Kurulu üyelerinin engin görüşü ve samimi desteği belirleyici olmuştur. En önemlisi ama bu denli geniş bir yelpazede hukuk bilincini daha yükseltilere taşıyan meslektaşlarımızın özverili felsefi ve bilimsel gayretleridir.

Yüzün üzerinde bir yazar kadrosu ile ve gelecekte aramıza katılacak yeni kelimeler ile de HFSA Hukuka bu bakışını yeni kitaplarında daima okuyucularının ilgisine sunacaktır. Bu nedenle ve daha iyiyi başarabilmek için her türlü görüş ve katkılarınızı bize bildirmenizi diliyoruz.

HFSA'ya tüm kalbi ile destek veren değerli hukukçu ve aydın kişi Kani Ekşioğlu'nu derin bir acı ile anıyor, hatırası önünde saygıyla eğiliyoruz.

Bu yeni dört kitabın hazırlanmasında burada bana yardımcı olan değerli mesai arkadaşlarım Çağlayan Kara'ya, Süal Köse'ye ve Mustafa Yalçınkaya'ya, dizgi ve düzen işlerini üstlenen Tuğba Çatak'a gönülden teşekkür ederim. İstanbul Barosu ve Ufuk Matbaası'ndan yayıma hazırlama ve basım aşamalarında emeği geçen diğer kardeşlerime aynı içtenlikle teşekkür ederim.

Hayrettin Ökçesiz

HFSA - Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi

Hayrettin Ökçesiz

Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kampus, Antalya

Telefon: (0242) 227 69 75 - 76

Faks: (0242) 227 69 77

E-posta: hayret@akdeniz.edu.tr

İsteme Adresi: İstanbul Barosu - İstiklal Caddesi, Orhan Adli Apaydın Sk. Baro Han

Tel: (0212) 251 63 25 Belgegeçer (Faks): (0212) 293 89 60

Web: www.istanbulbarosu.org.tr

e-mail: info@istanbulbarosu.org.tr

Kapak karikatürü: Honoré Daumier

Elektronik ortamda iletilen imla ve dizgi hataları yazarın/çevirmenin sorumluluğundadır.

Kapak, İç Tasarım ve Baskı: Ufuk Matbaası (0212) 544 92 30 - 31

İstanbul, Nisan 2005 ISBN 975-6689-90-0

İÇİNDEKİLER

- Etik ve Siyaset İlişkisi Üzerine: Levinas ve Derrida-Sabri Büyükdüvenci 5
- Hegel'de Hukuk Felsefesinden Tarih Felsefesine Geçiş- Güçlü Ateşoğlu 14
- Anayasa mı Kültürü Belirler Kültür mü Anayasayı: Hegel'in Yanıtı-İhamdi Bravo 28
- Hegel'de Meşruiyet-İşıl Bayar 32
- Thrasümahos'un Sorunu: Hukukun Temel Çatışkısı-Uluğ Nutku 37
- Hukuk Felsefesinde Anarşist Bir Figür: E.B. Pasukanis-Murat Cem Demir / Yusuf Ziya Özcan 41
- Evren ve İnsan Anlayışlarının Hukuka Yansıması Olarak İki Pozitivizm: Austin ve Hart-Ahmet Ulvi Türkbağ 49
- Alexy'nin Hukuksal Pozitivizm Eleştirisi, Hukukla Ahlak Arasındaki İlişki-Altan Hepar 65
- Felsefede Hukuk Dilinin ve Sivil Toplum Kavramının İnanılmaz Serüvenleri-Hasan Ünal Nalbantoğlu 75
- Hukuksal ve Teolojik Metinleri Anlama Sorunu: Felsefi Hermenötik Bağlamında Bir Analiz-Muharrem Kılıç 90
- Hermeneutik ve Hukuk-Jale Karakaş 102
- Hukuk ve Özgürlük-Vehbi Hacıkadiroğlu 107
- Öldürme Hakkı ve Egemenlik-Sinan Özbek 110
- Rousseau'nun Toplum Felsefesinde Doğal İnsan ve Uygar İnsanın Moral Değerleri-Mustafa Koçak 114
- Bir Uygarlık Serüveni ve Anayasal Meşruiyet Tez Denemesi-Osman Can 121
- Felsefe Açısından Toplum ve Kamu İlişkileri-Betül Çotuksöken 131
- Düşün Özgürlüğü-Sami Selçuk 135
- Batı'da ve Türkiye'de Kamusal Alan-Vahap Coşkun 147

Etik ve Siyaset İlişkisi Üzerine: Levinas ve Derrida

Sabri Büyükdüvenci^(*)

İnsanlığın bugün içinde bulunduğu sorunlar ve kriz karşısında felsefenin alması gereken tutumu, farklı bir bakış ve yaklaşımla ortaya koyan Jacques Derrida ve Öteki'yle ilişkinin filozofu olarak tanınan Emmanuel Lévinas etik ve siyaset ilişkisi konusunda da bu farklılıklarını korumaktadırlar. Aralarındaki tek ortak nokta ise Batı kültür ve felsefesinin ve egemen bakış tarzının bugünkü sorunların temelini oluşturduğudur. Bildirimde bu farklılıkları serimlemeye, etik ve siyasetin Derridacı ve Lévinasçı görünümelerini resmetmeye çalışacağım. Kullandığı terim ve kavramların çevrilemezliği ya da çevrilme zorluklarıyla Derrida anlaşılması ve yakalanması güçlükler doğuran bir filozoftur. O'na göre, kullandığımız dil hiçbir zaman masum ve yansız değildir; bir mantığın, dünyaya belli bir biçimde bakışın dilidir. Lévinas'a göre de Avrupa uygarlığının idealist eğilimleri, bugünkü dehşetin, acıların sözcüğüdür Hitlerizmin düşünsel zeminini hazırlamıştır.

Bu çözümleme denemesi, etik ve siyaset konusunda somut öneriler getirmekten çok, uygulamalarımıza dayanak oluşturan terim ve kavramlar üzerinde yeni düşüncülerin yolunu açacağı, böy-

lece yeni uygulama yollarının ortaya çıkabileceği inancını temele almaktadır.

Derrida şöyle der; "...eğer ahlak, politika, sorumluluk diye bir şey varsa, bu mantıksal çıkmazın deneyimi, yani, 'olanaksızın deneyimi' olmadan asla başlayamaz; çünkü bir bilgi önceden sesini yükselttiğinde, geçit verildiğinde karar zaten alınmıştır bile, bir başka deyişle, alınacak karar artık yoktur."⁽¹⁾

Jacques Derrida politikayı kararverilemezliğin deneyine bağlar. Bu kararverilemezliği biraz açmaya çalışacağım. Siyasal olanın yapısındaki mantıksal çıkmaz (aporia), din ve siyaset ilişkisini de görünür kılmaktadır. Her oluşumda, kurumlaşmada nihai (sonul) bir otoriteye zorunlu bir gönderme yapıldığı için, siyasal olan özünde daima dinsel/siyasaldır. Bu durumu tanımamak, siyaseti olanaklı kılanı ve bunun mantıksal çıkmazlara dayalı doğasından çıkan sonuçları da yadsınmak olur; çünkü şayet kararverilemezlik siyasal yapıyı biçimlendiriyorsa, bu, her gerçek siyasal örnekte görülebilir. Derrida'ya göre, siyaset, siyasal olan, toplumsal ilişkiler kurumunu gerektirir; toplumu var kılan kurumlaşma olayını içerir.

Siyasal olanın mantıksal çıkmazı (aporia)⁽²⁾, bu durumda, bir devleti ya da söz gelimi hukuku kuran ya da oluş-

(*) Prof. Dr., Ankara Üniversitesi DTCF Sistemik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

(**) aporia; terim, düz anlamıyla 'geçit vermeyen', 'geçersiz' demektir; hangi yolun izleneceğini bilmeme... ya da hiçbir yolun bulunmadığı noktaya gelmek...

(1) Jacques Derrida. *The Other Heading*, (çev.Pascale-Anne Brault ve Michael B.Naas), Indiana University Press, 1992, s.41.